

opleidingseisen van de opleiding tot dialyseverpleegkundige

Deskundigheidsgebied en Eindtermen

Datum	1 september 2016
Versie	1.1

Auteur	Opleidingscommissie Dialyseverpleegkundige
Beheerder document	Secretaris opleidingscommissie Dialyseverpleegkundige
Datum vastgesteld	1 juli 2016
Vastgesteld door	K. Boonstra
Aantal pagina's	9

Deskundigheidsgebied van de opleiding tot dialyseverpleegkundige

Inleiding

In de Nederlandse gezondheidszorg werken vele verpleegkundigen in specifieke deelgebieden of met specifieke patiëntengroepen. Voor een aantal van deze deelgebieden is het noodzakelijk dat de verpleegkundige een op dit deelgebied gericht verpleegkundige vervolgopleiding (VVO) volgens de landelijke eisen van het CZO heeft gevolgd. Het CZO gebruikt voor deze groepen de aanduiding 'verpleegkundige – VVO'. Hiermee wordt een onderscheid aangebracht tussen verpleegkundigen die een verpleegkundige vervolgopleidingen hebben gevolgd en andere verpleegkundigen.

Het handelen van verpleegkundigen - VVO, die deze opleidingen hebben gevolgd, kent vele overeenkomsten en vanzelfsprekend ook verschillen.

De overeenkomsten én de verschillen worden beschreven aan de hand van:

- de context;
- de patiëntencategorie;
- de specifieke verpleegkundige zorg.

Allereerst komt het gezamenlijke deskundigheidsgebied aan de orde. Daarna wordt het specifieke en aanvullende deskundigheidsgebied beschreven.

Het deskundigheidsgebied van alle verpleegkundigen - VVO

De context

De verpleegkundigen - VVO werken op verschillende afdelingen in verschillende zorgorganisaties. Zij zijn onderdeel van een multidisciplinair team, dat uit intra-, trans- en extramurale multidisciplinair werkende professionals bestaat. De intra- en extramuraal werkende multidisciplinaire teams bestaan naast de verpleegkundige - VVO uit o.a. medisch specialisten, paramedici, huisartsen en (gespecialiseerd) verpleegkundigen.

De patiëntenpopulatie

De patiëntenpopulatie bestaat voornamelijk uit volwassen en oudere patiënten. In enkele situaties behoren ook kinderen en pasgeborenen tot de doelgroep. Patiënten hebben een grote verscheidenheid aan zorgvragen en verpleegproblemen, op zowel somatisch, psychosociaal en levensbeschouwelijk vlak.

De patiëntengroepen op wie de verpleegkundige VVO zich richt zijn te verdelen in categorieën:

- Patiënten met een acute levensbedreigende aandoening
- Patiënten met een chronische zorgvraag, die langdurig in zorg zijn en bij wie vaak sprake is van comorbiditeit
- Kinderen en jongeren
- Ouders en pasgeborenen
- Patiënten met specifieke aandoeningen die veelal in of door een gespecialiseerd centrum worden behandeld.

De specifieke verpleegkundige zorg van verpleegkundige - VVO

Het bijzondere karakter van de functie van verpleegkundige - VVO ligt in de kennis, vaardigheden en attitude betreffende patiënten van één of meerdere patiëntencategorieën.

De verpleegkundige - VVO

- bezit gevorderde gespecialiseerde kennis en kritisch inzicht in theorieën en beginselen van het vakgebied en het bijbehorende kennisdomein.
- communiceert doelgericht op basis van in de context en zorgpraktijk geldende conventies met gelijken, specialisten en niet-specialisten, leidinggevend en patiënten en hun naasten.
- draagt verantwoordelijkheid voor resultaten van eigen werk en studie en het resultaat van het werk van anderen.
- draagt gedeelde verantwoordelijkheid voor het aansturen van processen en de professionele ontwikkeling van personen en groepen.
- onderkent en analyseert complexe problemen in de beroepspraktijk en in het kennisdomein en lost deze op tactische, strategische en creatieve wijze op door gegevens te identificeren en te gebruiken.
- reproduceert en analyseert de kennis en past deze toe, ook in andere contexten zodanig dat dit een professionele benadering in beroep en kennisdomein laat zien.

Bovenstaande wordt zichtbaar in de beroepsuitoefening die zich kenmerkt door:

- Beheersing van de betreffende ziektebeelden, onderzoeken, medische behandelmethoden, patiëntencategorieën of fasen van het ziekte- en/of zorgproces.
- Diepgaande kennis van de aard, oorzaken en gevolgen van de somatische en psychosociale problematiek en toepassing van deze kennis in de specifieke verpleegkundige zorg.
- Uitvoerige en diepgaande aandacht voor de voorlichting, coaching, motivering en begeleiding van de patiënten en diens naasten.
- Professioneel handelend optreden in patiëntensituaties die dat vergen.
- Werken op basis van richtlijnen en evidence based practice. Ook in situaties waarin geen protocollen, standaarden of behandelingsvoorschriften voorhanden zijn, is de verpleegkundige VVO in staat interventies te kiezen en achteraf verantwoording af te leggen voor de keuzes die zijn gemaakt.
- Op basis van professionaliteit gelijkwaardig functioneren in een multidisciplinair team.

Het specifieke deskundigheidsgebied van de dialyseverpleegkundige

De context

De dialyseverpleegkundige werkt op dialyseafdelingen of nierfalen- en pre-dialyse poliklinieken van ziekenhuizen, zelfstandige dialysecentra of in extra- of semi-murale settings zoals thuisdialyse, hoteldialyse en vakantie dialysecentra.

De patiëntencategorie

De dialyseverpleegkundige heeft de zorg voor patiënten met een chronische nierfunctiestoornis of met dreigend of acuut nierfalen. Deze patiënten krijgen nierfunctieondersteunende- en vervangende therapieën. De dialyseverpleegkundige geeft zorg en begeleiding aan volgende patiëntencategorieën:

- De patiënt in de predialyse fase;
- de patiënt met hemodialyse;
- de patiënt met peritoneaal dialyse;
- de patiënt met een acute dialyse¹;
- de patiënt die een niertransplantatie behoeft;
- de patiënt met filtratietechnieken (weet, weet hoe);
- de patiënt met plasmafiltratie/ -ferese (weet, weet hoe).

De specifieke verpleegkundige zorg

¹ Patiënten die plotseling acuut moeten dialyseren op de IC of de dialyseafdeling.

De zorgvragen van patiënten worden beïnvloed door de soort behandeling en de situatie waarin de patiënt zich bevindt, zoals pré-dialysefase, chronische dialyse met of zonder uitzicht op transplantatie, wisseling van therapie en de mate van zelfredzaamheid.

Door het chronische karakter van de nieraandoening wordt er een langdurige zorgrelatie aangegaan met de dialysepatiënt en diens naasten.

De dialyseverpleegkundige begeleidt de patiënt en diens naasten eveneens bij vraagstukken betreffende het levenseinde. Hij coördineert de psychosociale begeleiding van de patiënt.

De dialyseverpleegkundige heeft kennis van de toepassing van de instrumenteel technische apparatuur en hulpmiddelen behorende bij nierfunctieondersteunende- en vervangende therapieën.

De dialyseverpleegkundige leert de patiënt, partner of andere hulpverleners, de kennis en vaardigheden, die nodig zijn voor het zelfstandig of samen uitvoeren van de dialyse. De dialyseverpleegkundige stimuleert de zelfredzaamheid en eigen verantwoordelijkheid van de patiënt. Tevens vindt regelmatig toetsing van de vaardigheden en inventarisatie van de behoefte van de patiënt aan bijscholing, plaats.

Eindtermen van de opleiding tot dialyseverpleegkundige

1. Vakinhoudelijk handelen

Verzamelen en interpreteren van gegevens

- 1.1. De dialyseverpleegkundige verzamelt op systematische wijze gegevens aan de hand van observatie, standaarden en verpleegkundige anamnese bij de patiënt die een nierfunctievervangende therapie (zal) ondergaan, teneinde zich een totaalbeeld te kunnen vormen van de (uitgangs)situatie van de patiënt. De dialyseverpleegkundige formuleert verpleegkundige diagnoses en stelt een verpleegplan op. Specifieke aandachtspunten daarbij zijn:
 - verschillende diagnostische maatregelen, zoals het afnemen van scores of screeningsmethoden;
 - fysiologie, pathologie, etiologie, symptomatologie, principes, toepassingen en bijwerkingen van ingrepen of therapieën en het effect daarvan op de patiënt.
- 1.2. De dialyseverpleegkundige treedt adequaat op bij patiëntgebonden incidenten en situaties die niet protocollair beschreven zijn.

Plannen van zorg

- 1.3. De dialyseverpleegkundige formuleert op basis van verpleegkundige diagnoses de beoogde resultaten van zorgverlening en beargumenteert de keuze en prioriteitstelling van interventies.

Uitvoeren van zorg en bewaking

- 1.4. De dialyseverpleegkundige voert de verpleegkundige zorg uit bij:
 - de predialyse patiënt;
 - de patiënt met hemodialyse;
 - de patiënt met peritoneaal dialyse;
 - de patiënt met een acute dialyse;
 - de patiënt die voorbereid wordt op een niertransplantatie;
 - de patiënten behandeld met filtratietechnieken (weet hoe);
 - de patiënt met hemoperfusie (weet hoe);
 - de patiënt met plasmafiltratie en plasmaferese (weet hoe).

Specifieke aandachtspunten zijn:

- volgens geldende protocollen en procedures uitvoering geven aan de (hemo)dialyse behandeling (het bewaken en verzorgen van de toegang tot de bloedbaan, het bewaken van het extracorporele circuit; de regulering van de water- en zouthuishouding en de verwijdering van afvalstoffen);
 - complicaties, immunosuppressie en de gevolgen daarvan, medicatie;
 - het uitvoeren van de behandeling op andere dan dialyse afdelingen (intensive care);
 - de leefregels zoals medicijnen, dieet en vochtbalans;
 - de gevolgen voor het dagelijks leven door het chronische karakter van de aandoening en de behandeling;
 - de gevolgen voor de patiënt en zijn/haar naasten op somatisch, psychisch en levensbeschouwelijk gebied.
- 1.5. De dialyseverpleegkundige observeert, interpreteert en voert specifieke verpleegkundige zorg en interventies uit bij acute complicaties en behandelingen met het doel de patiënt te stabiliseren.

- 1.6. De dialyseverpleegkundige signaleert bij de patiënt gezondheidsbedreigende symptomen op fysiek, psychisch, sociaal en levensbeschouwelijk terrein en onderneemt op grond van deze signalen adequate interventies binnen het eigen domein van de dialyse om gezondheidsbedreigingen te voorkomen of te beperken en schaalte anders op naar het multidisciplinaire behandelteam².
- 1.7. De dialyseverpleegkundige organiseert en coördineert de verpleegkundige zorg rond de patiënt en initieert hierbij op het juiste moment verschillende overlegsituaties, coördineert deze en participeert hierin.

Evalueren en rapporteren

- 1.8. De dialyseverpleegkundige rapporteert en evalueert de gegevens en zorgresultaten van de patiënt, continu en systematisch. De dialyse verpleegkundige stelt de verpleegkundige zorg zonodig bij aan de hand van de resultaten.

2. Communicatie

- 2.1. De dialyseverpleegkundige geeft psychosociale zorg en begeleiding aan de patiënt en/of naasten.
Specifiek aandachtspunt is:
 - alle fasen van het ziekteproces.
- 2.2. De dialyseverpleegkundige geeft voorlichting aan de patiënt en/of naasten teneinde hen zoveel mogelijk de gelegenheid te bieden de zorg voor zichzelf c.q. de patiënt uit te voeren.
Specifieke aandachtspunten zijn:
 - individueel en groepsgewijs voorlichting geven;
 - preventie;
 - (leren) omgaan met een chronische aandoening;
 - participatie in de behandeling;
 - (zelfstandig) leren omgaan met nierfunctievervangende apparatuur en mogelijke complicaties bij verkeerd gebruik;
 - instructie en educatie van de patiënt en/of naasten.
 - gesprekstechnieken voor het geven van voorlichting en instructie en het ondersteunen van therapietrouw.
 - het, in elke fase, onder begeleiding kunnen ondersteunen van patiënten van verschillende ontwikkelingsniveaus en leeftijdsgroepen en naasten in besluitvormingsprocessen rond starten, wijzigen, voortzetten en stoppen van de behandeling.
- 2.3. De dialyseverpleegkundige bespreekt, in samenwerking met het multidisciplinaire behandelteam en rekening houdend met de eigen beroepsgrenzen, de feitelijke en de te verwachten gevolgen van onderzoek en behandeling met de patiënt en/of naasten, zodanig dat zij weloverwogen besluiten kunnen nemen ten aanzien van de behandeling en de zorgverlening (*informed consent*).
Specifieke aandachtspunten zijn:
 - vraagstukken met ethische afwegingen;
 - informatie over de procedures betreffende peritoneaaldialyse, hemodialyse;
 - informatie over de donor- en transplantatieprocedure en de voorbereidingsprocedure;

² Het multidisciplinaire behandelteam bestaat tenminste uit een dialyseverpleegkundige, een (internist-)nefroloog, een maatschappelijk werker en een diëtist en waar nodig aangevuld met andere professionals, zoals een spoedeisendehulpverpleegkundige.

- (bijna) incidenten;
- onderling geven en ontvangen van feedback.

3. Samenwerking

- 3.1. De dialyseverpleegkundige neemt de overdracht van de patiënt op een systematische wijze in ontvangst en analyseert, interpreteert en registreert de gegevens uit de overdracht op een adequate wijze. Hij organiseert de verpleegkundige zorg op de dialyse afdeling als een onderdeel van de keten van zorgverlening die de patiënt doorloopt. De dialyseverpleegkundige draagt de zorg en de behandeling van de patiënt op een systematische wijze over aan anderen binnen deze keten van zorgverlening.
- 3.2. De dialyseverpleegkundige stemt in nauwe samenwerking met de verschillende disciplines die bij de uitvoering van de behandeling van patiënten betrokken zijn, de (keten)zorg af (zorginhoudelijke regiefunctie).
- 3.3. De dialyseverpleegkundige levert een bijdrage aan de ethische besluitvorming met betrekking tot de behandeling en de zorg voor de patiënt door actief te participeren in overlegsituaties op patiënten- en afdelingsniveau.
- 3.4. De dialyseverpleegkundige verleent effectief consult en geeft effectief advies en instructie aan verpleegkundigen en overige beroepsbeoefenaren met betrekking tot de zorg aan de patiëntencategorie.

4. Kennis en wetenschap

- 4.1. De dialyseverpleegkundige signaleert beleid, trends en ontwikkelingen binnen de gezondheidszorg en past *evidence based/best practice* toe in de dagelijkse beroepspraktijk. Hij:
 - formuleert op basis van ervaringen in de dagelijkse beroepspraktijk concrete probleem- of vraagstellingen om de beroepspraktijk te verbeteren;
 - zoekt vanuit deze concrete probleem- of vraagstelling relevante *evidence based /best practice* in de vakliteratuur;
 - handelt in de dagelijkse beroepspraktijk volgens deze *evidence based/best practice*.
- 4.2. De dialyseverpleegkundige ondersteunt en bevordert actief de deskundigheid van studenten, collega's of andere betrokkenen en hun individuele ontwikkeling met betrekking tot de zorg voor de patiëntencategorie en diens individuele ontwikkeling.
- 4.3. De dialyseverpleegkundige handelt binnen de grenzen van zijn eigen deskundigheid en verantwoordelijkheid, reflecteert op de eigen competenties en geeft zelfstandig vorm aan de eigen professionalisering.
- 4.4. De dialyseverpleegkundige levert een bijdrage aan de verbetering van kwaliteit van de zorg aan de patiënt en het beroepsmatig handelen door continu het eigen functioneren te verbeteren in de individuele zorg en in samenwerkingsverbanden.

5. Maatschappelijk handelen

- 5.1. De dialyseverpleegkundige (h)erkent (bijna) incidenten, zowel die met als zonder onbedoelde schade tot gevolg en treedt adequaat op door het voorkomen of beperken van onbedoelde zorggerelateerde schade aan de patiënt en/of schade aan medewerkers na

een incident en reageert actief op direct risicovolle situaties voor patiënten en anderen die hiervan slachtoffer zijn door te handelen overeenkomstig de protocollen.

Specifieke aandachtspunten zijn:

- Meldingsprocedures betreffende fouten en ongevallen;
- Kennis van en inzicht in incidentie en prevalentie van nier-problematiek;
- Kan de VMS-thema's binnen het dialyседomein toepassen.

5.2. De dialyseverpleegkundige bespreekt onbedoelde zorggerelateerde schade voortkomend uit incidenten met de patiënt en/of naasten tijdig en zo uitgebreid mogelijk rekening houdend met wetgeving, professionele en/of richtlijnen van de organisatie.

5.3. De dialyseverpleegkundige handelt volgens relevante wettelijke bepalingen en ethische normen. Specifieke aandachtspunten zijn:

- het verstrekken van gegevens aan derden;
- het handhaven van gedragscodes en het toepassen, hanteren en omgaan met social media en het verpleegkundig handelen.

6. Organisatielidmaatschap

6.1. De dialyseverpleegkundige werkt effectief en doelmatig binnen de organisatie van de afdeling, het ziekenhuis en de gehele keten van zorgverlening.

6.2. De dialyseverpleegkundige heeft inzicht in de complexiteit van zorg, zorgorganisaties en situaties en de invloed hiervan op de patiëntenzorg.

6.3. De dialyseverpleegkundige committeert zich aan de rechten en plichten als werknemer en professional in de arbeidssituatie.

6.4. De dialyseverpleegkundige draagt als organisatielid bij aan de continuïteit en effectiviteit van de organisatie.

Specifieke bepalingen van de opleiding tot dialyseverpleegkundige

Instroomeisen

De instroomeisen zijn:

- de student staat in het BIG-register geregistreerd als verpleegkundige, en
- de student heeft gedurende de opleiding een dienstverband met een erkende zorgorganisatie.

Omvang van de opleiding in klokuren

Minimum aantal praktijkuren: 1500

Minimum aantal theorie-uren: 146

Minimumaanstelling per week in klokuren

24 uur per week.

Ook bij een parttime dienstverband dient gegarandeerd te zijn dat er 1500 uur in de praktijk wordt gewerkt.

Eisen praktijkleersituatie

1. De zorgorganisatie garandeert dat iedere dialyseverpleegkundige in opleiding tijdens de opleiding tenminste de volgende behandelingen/verpleegkundige zorg uitvoert bij de volgende patiëntencategorieën:
 - a. Tenminste 2 acute dialyses op de IC waarvan 1 met filtratietechniek (niveau Miller: "shows").
 - b. Tenminste 2 unieke³ patiënten met acute (niet geplande) nierinsufficiëntie met hemodialyse op de afdeling dialyse.
 - c. Tenminste 30 unieke patiënten met chronische hemodialyse waarvan tenminste één unieke patiënt met een eerste hemodialyse.
 - d. De dialyseverpleegkundige in opleiding woont minimaal twee begeleidingsgesprekken bij van patiënten met chronische nierinsufficiëntie in de predialyse fase (20 ml/min) (Er dient 1 patiënt op "shows" niveau en 1 patiënt op "does" niveau behaald te worden).
 - e. De dialyseverpleegkundige in opleiding kan zelfstandig de continue ambulante peritoneaal dialyse (CAPD) uitvoeren volgens het afdelingsprotocol bij tenminste 1 patiënt.
 - f. De dialyseverpleegkundige in opleiding kan zelfstandig de ambulante peritoneaal dialyse (APD) uitvoeren volgens het afdelingsprotocol bij tenminste 1 patiënt.
 - g. Tenminste 1 patiënt begeleiden die in het traject zit voor een niertransplantatie volgens het transplantatieprotocol.
2. De zorgorganisatie garandeert dat de dialyseverpleegkundige in opleiding ervaring opdoet in de integrale dialysezorg, o.a. door:
 - a. Tenminste 1 huisbezoek bij een patiënt die thuis dialyseert (HD/PD)("shows how"niveau) in te plannen.
 - b. Minimaal 64 uur als student in te zetten op een afdeling peritoneaal dialyse.
 - c. Minimaal 8 uur als student in te zetten op Intensive Care afdeling (doel: kennis vergaren over de IC m.b.t. de dialyse).
3. De afdeling beschikt over minimaal acht dialysestations.
4. Het dialysecentrum is gecertificeerd/ geaccrediteerd door HKZ, NIAZ en/of JCI⁴.

³ Onder 'unieke patiënt' wordt verstaan dat elke patiënt in het totaal van de door u geselecteerde periode, maar één keer wordt meegeteld ook al is de patiënt meerdere keren opgenomen c.q. behandeld.

⁴ Indien er sprake is van een andere wijze van certificering dient er te worden aangetoond wat er wordt getoetst.